

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Ілющенко Інна Олександрівна,

асистент кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти

Хоменко Наталія Валеріївна,

асистент кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти

Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

Анотація: У статті розглядаються особливості проведення корекційно-логопедичних занять для дітей з розладами аутистичного спектру. Визначено поетапні фундаментальні та методичні прийоми супроводу корекційно-логопедичної роботи з даною категорією дітей. Підкреслено роль логопеда в комплексному психолого-педагогічному супроводі дітей з аутизмом.

Ключові слова: логопедична робота, розлади спектру аутизму, аутизм, аутичні діти, вчитель-логопед.

Постановка проблеми. Організація психолого-педагогічного комплексного супроводу дітей з розладами спектру аутизму, а також розробка та впровадження нових ефективних форм терапії та логопедичної роботи залишається актуальним завданням сучасної спеціальної освіти. Така ситуація нині зумовлена частою діагностикою цього розладу серед дітей, з одного боку, та розширенням освітніх можливостей та інтеграцією цих дітей у суспільство, з іншого боку.

Багато українських вчених досліджували різні аспекти проблеми аутизму, зокрема Я. Багрій, Н. Базима, І. Марценковський, Т. Скрипник, В. Тарасун, Г. Хворова, К. Островської, А. Чуприков, Д. Шульженко та ін.). Водночас слід зазначити, що на сьогоднішній день залишається багато відкритих питань щодо корекційно-логопедичної допомоги в комплексній психолого-педагогічній

роботі з дітьми даної категорії, що зумовлює важливість теми дослідження.

Мета статті – вивчити специфіку корекційно-логопедичної роботи з дітьми, які страждають на розлади аутистичного спектру.

Виклад основного матеріалу. Аутизм (від грецького autos, «сам»; аутизм - «занурення в себе») — це розлад нервової системи, що характеризується порушеннями соціальної взаємодії, вербальної та невербальної комунікації, а також повторюваною поведінкою та труднощами спілкування з іншими. В даний час найбільш часто використовують термін «розлади аутистичного спектру» (РАС), який відноситься до набору психологічних характеристик, які описують широкий спектр аномальної поведінки та труднощів у соціальній взаємодії та спілкуванні, а також суворо обмежені та часто повторювані і поведінкові акти [1, с. 112].

Багатьом фахівцям зрозуміло, що РАС є набагато ширшим і складнішим, ніж здається на перший погляд. Це не тільки психічний розлад, але багатофункціональний розлад, в основі якого проблеми різного походження: імунологічного, неврологічного, біохімічного, ендокринного тощо.

Відхилення в мовленнєвому розвитку є одним із основних симптомів РАС, які якісно відрізняють цю патологію від інших варіантів порушень психофізичного розвитку і є основною причиною звернення батьків таких дітей до спеціалістів у першу чергу. Не випадково логопед часто є тим, хто проводить першу діагностику розвитку дитини та має рекомендувати та координувати подальші дії сім'ї [2, с. 10].

Структура корекційно-логопедичної роботи відрізняється своєю своєрідністю і має свої особливі завдання. Основним завданням роботи з дітьми-аутистами є встановлення контакту, заохочення їх до спілкування та робота над власною мовою. Організуючи роботу з дітьми з РАС, слід пам'ятати, що ефективність корекційного процесу значною мірою залежить від створення спеціальних умов, у яких можна буде поєднувати психолого-педагогічний, медичний та інші види та контролювати динаміку розвитку дитини [3, с. 44].

Логопедична робота з кожною дитиною з РАС відбувається поступово, як індивідуально, так і в групі.

Виділяють кілька етапів корекційно-логопедичної роботи з дітьми з РАС.

Перший етап – це адаптація дитини до нових умов. Створення емоційного зв'язку, позитивної емоційної атмосфери. Основні принципи цього етапу з урахуванням емоційного рівня та мовленнєвих навичок дитини; тепла і чуттєва атмосфера, м'який і спокійний голос, ніжні і неквапливі рухи логопеда [4, с. 59].

На другому етапі ставляться завдання щодо створення умов для мовленнєвого розвитку, для розвитку мовленнєвого наслідування, що включає роботу з звуконаслідуванням мовленнєвої уваги, вміння наслідувати, розуміння мовлення, мовленнєвого дихання, активізацію артикуляційних апаратів, рефлексію, ініціативність та інтерес до спілкування. На цьому етапі необхідно встановити зв'язок «символ-предмет», щоб дитина почала використовувати експресивну мову у взаємодії з іншими.

У корекційно-логопедичній роботі активно використовуються дихання та артикуляцію, робота відбувається перед дзеркалом. Відбувається коментування гри, називаються предмети та іграшки. Використовується також повторення семантично навантажених слів чи окремих звуків (імітація слова-звуку, слова-складу) [5, с. 46].

На третьому рівні акцент робиться на нарощуванні базового словникового запасу. При цьому зосереджують зусилля на розвитку структурної будови слова, розвиток артикуляційних навичок і розвиток фонетичного мовлення. У роботі використовуються цільові ігри, рухливі ігри (спортивні ігри) і, за можливості, дії з дієсловами наказового способу. Для кожної дитини можна створити свій логопедичний альбом із графічними звуковими знаками, профілями вимови, візуальними діалогами.

На четвертому етапі розвиваються комунікативні навички повсякденного діалогу та підвищується якість фонетичного мовлення. Основним завданням цього етапу є формування і розвиток спонтанного мовлення під час гри з урахуванням індивідуальних можливостей дитини [5, с. 47].

Особливе значення має робота з батьками в корекційно-логопедичній роботі з дітьми з РАС. Важлива роль самої сім'ї: як вона сприймає поведінку дитини з РАС і як бере участь у процесі корекції. Батьки зацікавлені в наступності підтримки цих дітей від дошкільного віку до «дорослого життя» [5, с. 48].

Під час індивідуальних зустрічей логопеди презентують батькам розроблену та затверджену індивідуальну програму розвитку та навчання дітей. Далі робота з сім'єю продовжується у вигляді комплексних домашніх завдань. Це допомагає батькам бути в курсі реабілітації та логопедії та вчить їх самостійно працювати з дітьми вдома.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проблема корекційно-логопедичної роботи з дітьми з РАС є актуальною і далекою від остаточного вирішення. Складність цього явища та його прояви у кожній дитини із порушеннями мовлення вимагають виваженого та суто індивідуального підходу до організації логопедичної роботи. Ранній початок логопедичної роботи в поєднанні з іншими необхідними діями у сфері лікування, корекції та реабілітації є важливою передумовою та запорукою розвитку комунікативних функцій дітей даної категорії та можливості прийняттого функціонування в суспільстві.

Подальші наукові дослідження плануємо спрямувати на пошук ефективних шляхів активізації мовлення дітей з РАС та розробку програми формування та розвитку мовленнєвої діяльності дітей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : Монографія. Київ: Видавництво «Фенікс», 2010. 368 с.
2. Літвінова О.В. Щодо питання систематизації мовленнєвих порушень при аутизмі. *Логопедія*. 2017. №3. С.10-12.
3. Пасєвіна О.А. Можливості інклюзивного навчання дітей з розладами аутистичного спектру. *Молодий вчений*. 2018. №2. С.44-45.

4. Логвінова І.П. Формування комунікативної потреби дітей з аутизмом у невербальній взаємодії. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака.* Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. С.59-61

5. Рождественська М.В. Синдром органічного аутизму у дітей із затримкою психічного розвитку. *Дефектологія.* 2019. №2. С.46-49.